

Óriás Bostrychida.

(*Dinapate Wrightii* Horn.)

Írta Dr. Fényes Béla.

Nagy feltűnést keltett annak idején az északamerikai szakemberek között Dr. Horn-nak a „Transactions of the American Entomological Society” 1886. évi XIII. kötetének 1-4. lapjain megjelent cikke, melyben egy addig ismeretlen, 38—47 milliméter hosszú délkaliforniai Bostrychidát és annak álczáját írta le a jeles tudós. Szinte hihetetlennek látszott, hogy egy ilyen méretű rovar a nagy természetnek mé gannyira is elrejtett zúgába bekukkanó gyűjtők figyelmét oly sokáig elkerülhette es csakis későbbi kutatások, valamint a bogár élettörténetének alaposabb ismerete voltak képesek ezen anomáliát megmagyarázni.

Dr. Horn fentebb megjelölt cikkében a *Dinapate* nemet a *Bostrychus* és *Amphicerus* közel rokonának tartja, és mint feltűnő különbséget megemlíti, hogy a *Dinapate* lábszarvai a külső szélükön erősen fogazottak. A bogár maga (Horn szerint) „fekete, fénylő, alul barna, mérsékeltén szőrös; feje a szemek mögött szélesebb, finoman pontozott, elmosódó középső homlokmélyedéssel; előtora tojasalakú, hosszánál szélesebb, csaknem olyan széles mint a szárnyfedők, igen domború, elől és hátul sűrűen szemcsés, az oldalakon elől durva, érdes; szárnyfedői parhuzamosak, hátul lejtősek, vegeik öblösen metszettek, csücsszögletek hegyesek, felületükön két elmosódott bordával; a bordák (a nősténynél) púp alakú kiemelkedéssel végződnek, vagy pedig (a hímnél) a belső borda tövisben végződik; a szárnyfedők alsó felülete közepén csekély reszelő-szerű pontokkal, az oldalakon simább és két elmosódott bordával a valdomborodás alatt; a lábak mérsékeltén hosszúak, a combok elvértve pontozottak; a test alul finoman, a potroh sűrűbben pontozott es halvány barna szőrökkel fedett.” — Mellesleg megjegyezve a nőstény *kisebb* a hímnél.

Egy San Bernardino nevű délkaliforniai városkában lakó botanikus és lepkész, Wright W. S. fedezte fel ezt a bogarat, helyesebben mondva, ezen bogárnak és álczájának töredékeit: egy

potrohát és egy fejet a rágókkal, de egyéb szájrészek híjával. Dr. Horn azon véleményen volt, hogy a fej, mely egy kifejlődött példány töredékét képezte, és a potroh egymáshoz tartoznak, és a philadelphiai Academy of Natural Sciences egyik gyűlésén értekezve ezen rovar felől, mint az akkorig ismert legnagyobb *vak* bogarat mutatta be. Később Wright két ép példányt bocsátott Dr. Horn-nak rendelkezésére, ki ezek alapján képes volt fent említett cikkének téves adatait helyreigazítani.

Wright, ki mellesleg megjegyezve, a kaliforniai pusztákban gyűjtött bogarait egy bostoni amateurnek előnyösen árusította el, attól tartott, hogy a *Dinapate* életmódjának korai nyilvánossá tétele őt jó mellékkeresettől fogja megfosztani és ezért kellő óvatossággal termő-helyéül a Mojave pusztát nevezte meg, egyszersmind tudatta Dr. Horn-nal, hogy ő a bogár szokásait tanulmányozza és az annak táplálékul szolgáló növényt ismeri, úgyszintén kifejezte abbeli reményét, hogy a jövőben bővebb részletekkel fog szolgálhatni, miért is Dr. Horn cikkében semmit sem közölt a bogár életmódjáról.

1897. február havában az azóta elhunyt Hubbard H. S., északamerikai coleopterologus, egészségének helyreállítása céljából a Kolorado pusztában fekvő Palm Springs nevű kaliforniai faluban tartózkodott és több kirándulást tett az onnan néhány angol mértföldnyire fekvő szűk völgyekbe, az egyedüli helyekre a föld keletkezésén, hol a pompás 70—80 angol láb magas Washington-pálmák vadon nőnek. Ott sikerült neki egy pálmafa legyezőalakú levelei között egy *Dinapate* maradványait, egyszersmind néhány ledöntött pálmán Wright kutatásának nyomait felfedezni és ekkép megbizonyosodni, hogy Wright nem az északon fekvő Mojave, hanem a délebb fekvésű pusztában találta az első példányokat. Hubbard azon gyanújának adott kifejezést, hogy a *Dinapate* nőténye előbb valami módon megöli a pálmát, azután a holt törzsbe rakja le petéit. Talált is egy kihalt pálmafát, mely tele volt élő álczákkal; ezen fa darabjait a fővárosba, Washingtonba (District of Columbia) küldte, hol ugyanazon év augusztus havában a Department of Agriculture tenyésztő helyiségeiben a *Dinapate* néhány példánya ki is fejlődött.

Hubbard-nak ezen tárgyra vonatkozó, Schwarz-hoz intézett magánlevelei az „Entomological News“ philadelphiai szaklap 1899. évi X. kötetének 4. számában lettek kinyomtatva és ekképen az érdeklődő coleopterologusokkal a valódi tényállás közölve. Hubbard leírása nyomán könnyű volt a termőhelyre

Ísmét ráakadni és ezért ez év (1900.) április havában elutaztam Palm Springsbe, hogy gyűjteményem számára néhány Dinapatét szerezhessenek. Több látogatást tettem a Palm, Andreas és Murray völgyekbe (canonokba, amint a mexikóiak a völgyeket itt nevezik), de nem sikerült a bogarat feltalálnom. Vezetőmnnek, egy intelligens amerikainak, ki azóta a kormánytól erdő-őrre lett kinevezve, megmutattam a pálmafákat, melyekből Dinapaték bujtak ki, maguk után hagyva olyan lyukakat, hogy akárhányba a hüvelykujjamat voltam képes bedugni; azonkívül felhívtam figyelmet egy tavaly ledöntött pálmatorzsra, melyben nevetem szerint élő álczáknak kellett lenniök. A vezető majusban egy ép nőstény, később két ép hím példányt küldött nekem és röviden tudatta velem, hogy a bogarakat a törzsből késevel vágta ki. Ugyanazon nyáron több estét és éjjelt töltött a pálmák között, azon reményben, hogy erős reflektorral ellátott lámpásának fénye az esetleg alkonyatkor vagy éjjel röpiülő Dinapatékat magához fogja vonzani, azonban sem a lámpas fényénél, sem a törzseken nem sikerült a bogarakat kézhez kerítenie.

A fentebb elmondottakból könnyen megérthető, hogy a Dinapaték miért voltak képesek a gyűjtők figyelmét oly sokáig elkerülni. A Washington-palmák csakis Délkalifornia néhány völgyében, — továbbá *talán* alsó (mexikói) Kaliforniában elvétve, — nőnek, a rajtuk élő bogár, ha ugyan egyáltalában, úgy valószínűleg csak a nász idején hagyja el a pálmát, akkor is bizonyosan csak rövid időre, végül a bogár párosodása a legmelegebb nyári hónapokra esve, keves praktikus amerikainak van kedve, a csaknem elviselhetetlen forróságú pusztán keresztül a nem kevésbé forró völgyekbe utazni, azon reményben, hogy néhány „bug“-gal (= poloska, amerikai gyűjtőnév mindenféle rovar számára) gyarapítsa hasznát nem hozó gyűjteményét.

Végül talán nem lesz érdektelen, néhány szóval leírni a fent megnevezett völgyek legszélesebbikét, a Palm canont. Ezen canon mintegy 4 angol mértöldnyire fekszik Palm Springs falutól; az út tipikus délkaliforniai pusztán vezet keresztül: kaktuszok, sage cserje, screw-bean és pusztai fűz (desert-willow) képezik a flóra túlnyomó és jellemző részét. A kocsitú lassan emelkedve, hirtelen kanyarodással a völgy jobb partjának meredek oldalán ér véget és innen van alkalmunk a kirándulónak az első szép csoport pálmára lepillantania. A pálmák mélyen a völgyben (hova csakis gyalogút vezet), a patak mellett, rendszerint csoportokban állanak,

az öregebb fák sugár törzsei átlag mintegy 50 angol láb magasságig kopaszok, míg a fiatal törzsek csaknem a földig vannak borítva a szívós széles legyezőalakú levelekkel. A völgyet határoló hegyoldalak sziklásak és csaknem teljesen koparak, a patak partjai cserjékkel és számos virággal ékeskednek, míg a majdnem szakadatlanul felhőtlen ég és rajta a melegen sütő nap méltó boltozataul szolgálnek ezen az egész világon páratlan tájképnek.

Saturnia caecigena Kup.

Irta A. Aigner Lajos.

Még talán sohasem okozott európai lepkének felfedezése oly általános feltűnést és érdeklődést, mint a *Saturnia caecigena*-é a jelen század 20-as éveiben, a midőn egész Európát már annyira átkutatottnak vélték, hogy valami nagyobb s feltűnőbb lepkének felfedezését szinte kizártnak tekintették.

Annál nagyobb volt az entomologusok meglepetése, midőn Rau, dohányraktári ellenőr Fiumében a nevezett lepkével előállott. 1822. június havában a *Quercus apenninán* három hernyót talált, melyeket nem ismervén egyikét praeperálta, a másik kettőből pedig ket lepkét nevelt. Ezeket sem ismervén, a következő évben megküldte az egyik példányt, a kikészített hernyóval és gubóval brünni barátjának Kupidó F. J.-nek, ki a felfedezés nagy fontosságát átlátván, az új lepkét leírta. (Neuentdecktes europäisches Nacht-Pfauenauge. Brünn, 1825. 4-r. 11 l. ábrákkal.)

Ezzel üszköt dobott a rovarászok közé. Minden gyűjtő óhajtotta a gyönyörű lepkét bírni és zsákmányul ejteni. S ez nem is csoda; hiszen első példányai 130 ftjával keltek el. A következő években ennél fogva Fiuméra rándultak le Budapestről Kindermann küldöttei, Bécsből Dahl és számos más lepkész, kik a környéket, sőt az egész Tengermelléket annyira alaposan átkutatták, hogy a *S. caecigena* néhány év mulva ott teljesen kiveszettnek látszott és sokáig elő sem fordult.

Ekkor a bécsi lepkész Mann Józséf Krajnában, a Wippach völgyében a hernyót gyertyánfán újra megtalálta. Ennek híre kiszivárogván, a következő évi szeptember hó végén, a midőn a lepkę röpi, a legbuzgóbb bécsi lepkészek, összebeszélés nélkül, minde-